

Perislav Petrić
Split

SPLITSKI TOPONIMI

UDK 801-54

Rad primljen za tisak 11. listopada 1984.

Uvodne napomene

Toponimi Splitskog poluotoka (u daljnjem tekstu Splita) predstavljaju područje koje zaslužuje posebnu pažnju zbog izuzetnog bogatstva povijesnih potvrda. Split je bogat podacima o svom nazivlju kroz dugu povijest zahvaljujući izvorima kao što je veliki broj pisanih dokumenata i starih nacрта, a ovima treba dodati i nazive koje je sačuvala živa tradicija. Po svom kontinuiranom trajanju, bogatstvu i raznolikosti, po svojoj tradiciji i jezičnim svojstvima splitski toponimi su povremeno budili zanimanje pojedinaca koji su ih obrađivali u vezi s pojedinim dokumentom starije prošlosti, i to s povijesne, paleografske, kronološke, gospodarske, topografske ili jezične strane.

Svrha mi je ovdje ove važne spomenike jezika, u granicama mogućnosti, što podrobnije popisati, kako one povijesne tako i one koje je živa tradicija sačuvala. Splitski toponimi, bilo da su dio života ili bolje reći življenja starih Splitskana, bili su im orijentacija u gradu i u polju, nazivima su obilježavali svaki kut u gradu i predgrađima, težaci svaku česticu zemlje svoje baštine i težačkih prava, a ribari sve ribarske položaje, kako pličine u moru tako i pošte na kraju.

Kad je u prošlom stoljeću napravljen službeni katastar i reambulacija zemalja u našim stranama, mnogi nazivi nisu ušli u službeni popis, ali ih je splitski težak, radi bolje orijentacije, i dalje zadržao, a nazivi ribarskih položaja nisu nikada uneseni u nikakav katastar. Pretežno težačka struktura Splita, još početkom ovog stoljeća, naglo se mijenja, napuštanjem zemljoradnje nazivi sve više izlaze iz upotrebe i pomalo se zaboravljaju. Splitski težaci sve češće otuđuju svoju baštinu prodajom, u bližoj periferiji grada, za gradnju, a obradive površine po Splitskom polju susjednim Poljičanima i seljacima iz bliže i dalje okoline. Uvodeći nove vlasnike u posjed svoje bivše baštine s prijenosom vlasništva ne prenose i nazivlje iz žive tradicije, osim ono iz službenog katastra. Odumiranje naziva u Splitu još je više ubrzala

urbanizacija i prostorno širenje grada, posebno u drugoj polovici ovog stoljeća. Širenje grada uvjetovalo je i promjenu oblika i krajolika, što opet uvjetuje nastajanje nekih naziva vezanih uz njih.

Kao dijete mnogo toga sam čuo od starih Splitsana za vrijeme poćinka i rućka bilo u polju pod smokvom, bilo u sjeni neke stijene u petradama i kavama (kamenoloma i tupinoloma), bilo u hladovini bora ili ćesmine na Marjanu u vrijeme gradnje marjanskih putova ili hodoćašća na goru, zatim po kontradama i šimatorijima predgraća, po dvorima i konobama, za lova po Splitskom polju od lovaca i u ranim jutrima po splitskim ćalima od ribara. Stari su u predasima od truda i rada pričali spontano, bez izazova, o svemu, o ćivotu, evocirali prošlost i stare, govorili o lućkim i varošćkim stranama i položajima u njima, o svim promjenama kako u ćivotu tako i u prostoru. Kako su sve promjene u prostoru lako uoćljive, toliko su im se nametale da su bać one izazivale njihovu paćnju i budile u njima odgovarajuća reagiranja i usporedbe, kako je bilo nekad, a kako sada, tako su i meni doćaravali i otkrivali doćučerašnje izgubljene krajolike, koliko i sam nisam bio svjedok spominjanih promjena. Ova generacija splitskih tećzaka i ribara, od koje smo neposredno baćtinili mnogo toga iz ćive tradicije, definitivno je otićla »kud za vazda gre se«, a s njom i naćin prenoćenja dijela naće jezićne baćtine. Dug prema rodnom gradu obvezuju nas rijetke sinove splitskih tećzaka (i ribara) da spasimo od zaborava ove spomenike pamćenja, da nazive predjela i oblike krajolika Splita koje joć imamo u aktivnom pamćenju popićemo onako kako smo ćuli od starih i opićemo kako su ih stari vidjeli i doćivljavali i da im što toćnijiće odredimo položaj u prostoru, da ih ubiciramo.

U prvom dijelu ove radnje iznijet ću toponime sabrane iz historijsćkih dokumenata, a u drugom dijelu — topografiji Splita — dat ću reambulaciju svih položaja i naziva u koju ću utkati i one koje je saćuvala ćiva tradicija. I jasni apelativi i metafore, danas toponimi, traćit će katkada »izlazak na teren« i pregled oblika »in situ« da bismo doćli do pravilnog razumijevanja znaćenja i korijena naziva, kao i što toćnijeg ubiciranja. Za razumijevanje znaćenja i korijena naziva poslućit ćemo se katkada i zaboravljenim splitskim leksikom. Nekada ćemo morati promatrati prostore i krajolike Splita kakvi su bili prije pojedinih zahvata u njemu, krajolika koji su davno, a moćda i nedavno nestali ili danas nestaju da bismo doćaravali oblike koji su zbog izgradnje kroz vjekove nestali. Drugi put će nam u snalaćenju pomoći otkrivanje tisućljetnih zahvata ćovjeka u okolić, bilo gradnje ili utjecaj ćovjeka na vegetacijski pokrov, pa i otkrivanje ovih u nazivlju. Kako danas mnogih prirodnih oblika nema, tako ni onih koje je ćovjek gradio ili mijenjao, morat ćemo neke i »rekonstruirati« prvenstveno po sjećanju nas starih, zatim po pričanju naćih starih, a za neke će nam pomoći i izlet u povijest uz pomoć nekih od izabranih dokumenata.

Napomene uz literaturu

Literatura u kojoj se nalaze tekstovi povijesnih dokumenata, ili o njima govore, i iz kojih su izvodi u ovoj radnji citirani popisana je odmah uz svaki naslov a uz navedeno djelo dodan je kraticom izdavać:

HAS — Historijski arhiv Split, HID — Historijski institut Dubrovnik, JAZU — Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti Zagreb, SHP — Starohrvatska prosvjeta Split i VAHD — Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku Split.

Kraći citat i navođenja iz literature dani su u zagradaama sa skraćenicom i stranicom niže navedenih djela:

(C. D. I) J. Stipišić i M. Šamšalović, Diplomatički zbornik 1967.

(C. D. II) T. Smičiklas, Diplomatički zbornik II, Zagreb 1904.

(Illyr. sacr. III) D. Farlati, *Illyricum sacrum*, III, Venetiis 1765.

(Darovnice) L. Katić, još o darovnicama Zvonimira i Stjepana II koludricama sv. Benedikta u Splitu, VAHD XLIX, 1928.

(Oporuke) L. Katić, Iz knjiga oporuka splitskog kaptola, Starine JAZU 49, 1959.

(Reambulacija) L. Katić, Reambulacija dobara splitskog nadbiskupa 1397, g. SHP s. III, 1956.

(Povijest St I) G. Novak, Povijest Splita I knjiga, Split 1957.

(Supetar. kart.) V. Novak, P. Skok, Supetarski kartular, JAZU, Zagreb 1952.

(Bened. u H. II) I. Ostojić, Benediktinci u Hrvatskoj, sv. II, Split 1964.

(Metr. kaptol) I. Ostojić, Metropolitanski kaptol u Splitu, Zagreb 1975.

(Slav. i rom. I, II) P. Skok, Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima I, II, JAZU 1950.

(Postanak St) P. Skok, Postanak Splita, Anali HID I, 1952.

POSTANAK SPLITA

Da bismo mogli pratiti historijski materijal koji nam pruža podatke o toponimima Splita, posebno o postanku pojedinih naziva osvrnut ćemo se ukratko na reljef Splita. U slici krajolika dominantna je geomorfološka situacija.

Splitski poluotok se izvio u smjeru brazdanja dinarskog gorja iz mosorske vapnenaste gorske kose. Na jugoistoku ga omeđuje rječica Žrnovnica, a na sjeverozapadu rijeka Jadro. Od juga ga oplakuje Brački kanal, a od sjevera Kaštelanski zaljev. Od padina Mosora na istoku do kranjeg rta Marjana dug je desetak kilometara. Vertikalno doseže najviši vrh na Marjanu 178 m. Horizontalno ima oblik trokuta s istaknutom vododijelnicom koja ga dijeli na dva različita mikroklimatska predjela — prisojni položaj od podneva (juga) i osojni položaji od bure (sjevera). Geološki je sastavljen od vapnenca različite starosti i sastava te od tupine. Veća masa vapnenca je na sjevernoj strani Marjana. Kroz slojeve tla u nekadašnjem Splitskom polju koji se protežu u smjeru istok—zapad nalaze se slojevi tupine i u ovoj deblji i tanji slojevi vapnenca koji negdje i danas strše kao brežuljci, kukovi, grede, ... po čitavom poluotoku. Ove deblje i tanje slojeve vapnenca u mekšoj tupini stari Splitsani su nazivali (kamen) *samotvorac*. Ovaj naziv je u Splitu isključivo apelativan, a na otocima sjevernog Jadrana (Slov. i Rom. II, str. 34) javlja se često kao toponim, i to za uvale, rtove, kukove i stijene. Samotvorac je u Splitu posebno utjecao na oblikovanje obala. Ostaci samotvorca sačuvali su

južne obale Splita od abrazije mora, ostaci samotvorca su skromni klifovi i rtovi, a negdje gdje su popustili djelovanju mora kao rasuti grebeni — sike, koji su nastali odronom slojeva samotvorca. Valovi su na nekoliko mjesta u mekšim flišnim naslagama oblikovali uvale, lučice i gradsku luku. Po samoni poluotoku ovi slojevi samotvorca čine (i činili su) *kamenjake*, *kružine*, *glavice*, *kukove*... i hridi u moru. Prema obliku i drugim svojstvima tokom povijesti nazivali su se *lapis*, *petra*,... *gripa*,... *plokita*,... *brus*,... *kamik*, *stinica* itd. Po tehnološkim svojstvima kamena, posebno mogućnosti obrade, razlikovali su kamen *klaritac*, koji se daje klesati i oblikovati, i *kamen smrdećac*, koji se pri udaru raspada u sitnež, zatim *brusuj-pješčanik* koji se lako troši i služi za brušenje. Navedeni apelativi, u vezi s kamenom, u splitskom nazivlju su često prisutni, a oblici kamena dali su mnoge metafore kojim splitsko nazivlje obiluje.

Kad Splitski poluotok nije bio još dirnut, navedeni prirodni objekti dominirali su prostorom i bili su prvi označnici koje ćemo u našim istraživanjima susretati najprije kao apelativ da bi vremenom isti nazivi postali toponimi.

Ovim prirodnim označnicima priključuju se i objekti koje je čovjek izradio: putovi, bunari, zidovi i građevine. Upotreba materijala koji je uvijek bio na dohvatu — kamena — podvlači dojam sraslosti kulturnih konfiguracija s okolinom. Neki objekti kao putovi toliko su stari da sežu u antiku kad je područje Splita bilo uklopljeno u salonitanski ager, a centurijacija polja (parcelizacija) sačuvala se djelomično i u ovim starim putovima i međama. Što je s imenima nekadašnjih vlasnika sačuvano u toponimima Splita do naših dana.

Na južnoj strani poluotoka jedna od uvala čini prirodnu luku i svojim položajem pružala je pogodan prostor za postanak najprije manjeg naselja i pogodan prostor da Dioklecijan tu sagradi svoju palaču.

Prvi dokumenat koji spominje naziv naselja iz kojega se razvio kasniji Split je Tabula Peutingeriana (u daljem tekstu TP), nazvana je po Konradu Peutingeru augsburškom antikvaru iz XVI st. TP je načinjena po starom prauzoru u doba Oktavijanovo na temelju horografske karte Rimskog Carstva, a nastala je prije Dioklecijanove palače jer ona na njoj nije zabilježena. Osim Salone na TP su obilježeni Spalato, Epetio, ad Diana i Siclis (točnije Siculi). Pošto je Siclis, na mjestu današnjih Bijaća, osnovao car Klaudije (45—54. g.), to se vrijeme postanka TP može uzeti kao najranije polovica I stoljeća, što ne znači da naselje Spalatum nije postojalo i prije ovog vremena.

Ne ulazeći u pitanje postanka Splita kao naselja (da li su osnivači Iliri, Grci ili Rimljani), nas ovdje zanimaju spomenuti toponimi označeni u TP na današnjem Splitskom poluotoku.

Salona je današnji Solin, nekad glavni grad rimske provincije Ilirika i kasnije Dalmacije;

Spalatum je ne samo nekad naziv današnjeg Splita nego i današnjeg predjela Špalacijuni;

Epetium je današnji Stobreč;

Ad Diana(m) označuje nekadašnji Dijanin hram na rtu Marjana, kasnije sv. Jure.

U TP je zabilježeno Spalato i Epetio što je ablativ jer TP označava udaljenosti tako da se ovdje podrazumijeva »a Spalato ad Dianam« i »a Epetio ad Dianam« tj. od Splita do Dijanina hrama i od Epetija do Dijanina hrama, a možda »ad Dianam« znači i samo kod Dijane tj. hrama (Povijest st. I, 17, 18).

Nakon rušenja Salone početkom VII st. Solinjani nalaze utočište u Dioklecijanovoj palači i Split preuzima ulogu Salone. Preživjeli žitelji Salone nastavljaju organizaciju života u Dioklecijanovoj palači, sada gradu, a Splitski poluotok nekad uklopljen u ager Salone postaje Splitsko polje. Doseljavanjem Hrvata u VII stoljeću nastaje u okolici palače nova etnička i kulturna situacija. U Dioklecijanovoj palači su Romani, a po splitskom polju odmah do zidina palače Hrvati. Od IX st. Split plaća tribut Hrvatima koji su naselili nekadašnji salonitanski ager, tada u sastavu Primorske županije. Kako je ovaj prostor već prije bio priveden kulturi i bio prepoznatljiv u prostornom nazivlju, Hrvati se prilagođuju starosjediocima ne samo u obrađivanju tla nego i u snalaženju u novom prostoru, da bi pomalo splitskoj morfologiji tla nametnuli i svoje nazive. Hrvati uz svoje skromne nastambe, nakon primitka kršćanstva, grade po poluotoku kamene crkve i crkvice na istaknutim mjestima nekadašnjih kultura, zatim rtovima, uvalama... Ovi kameni hramovi uklapaju se u prirodni pejzaž kamenih kukova i uz prirodne orijentire postaju prvi hrvatski označnici za snalaženje u prostoru.

Topografija Splita kroz dugu povijest imala je nazive za šire i veće položaje, tako i za najmanje predjele, opisuje grad, gradske četvrti i njegove dijelove, daje nazive položaja objekta i po objektima nazivlje položaj. Kako smo rekli, u nazivlju Splita posebno se razbiru geološke formacije, prisutni su geografski termini i pedološki sastav tla, hidrološke i meteorološke prilike, flora i fauna, vežu se uz život i rad u iskorištavanju tla i druge djelatnosti, u nazivlju su sačuvani i posjedovni odnosi od antike do danas.

I. DIO

TOPONIMI SPLITA U POVJESNIM DOKUMENTIMA

1. Jezik i pismo dokumenta

Split ima sreću što posjeduje sačuvane brojne povijesne potvrde o svom nazivlju na kojoj se gradi mogu pratiti etape jezičnog razvitka pojedinog toponima kroz mnoga stoljeća, što je posebno značajno za povijest i razvitak našeg jezika, bilo da se radi o praćenju uraštanja splitskih romanizama, pa prema tome i toponima, u hrvatski jezik, bilo da se prati postanak i pojava hrvatskih naziva u Splitu. Među toponimima naći će se prežitalka ilirskog i grčkog postajanja koji su preko romansko-dalmatskog i kasnijeg mletačkog jezika ušli u hrvatsko nazivlje.

Poslije seobe naroda na Mediteranu latinski jezik nije više govorni jezik, ali je ostao službeni jezik zemalja Mediterana. Latinski je jezik bogoštovlja, nauke, škole i diplomacije. U gradovima na Jadranu, pa i u Splitu romanski živalj govori romanski, izvan Dioklecijanove palače, već od VII stoljeća, živi

govorni jezik je stari hrvatski, a u bogoštovlju i staroslavenski. Službeni jezik pisarnica, pa i onih narodnih vladara, kao i drugdje u Zapadnoj Evropi, latinski je i njime se služe kanceliri, pisari i bilježnici. Njime se pišu povelje, darovnice, ugovori, oporuke, katastici... Kad je Hrvatska stupila u personalnu uniju s Ugarskom, latinski je službeni jezik obiju zemalja.

Kad su Mlečani došli u Split, latinski je i dalje ostao službeni jezik da bi tek u XV i XVI stoljeću ustupio pred mletačkom varijantom romanskog jezika, tada službenog jezika dijela pomorstva Mediterana. Latinski je uvijek ostao službeni jezik splitske crkve, a u bogoštovlju staroslavenski »extra muros« tj. izvan zidina, pa i živi hrvatski jezik ne samo u široj dijecezi nego i u samoj katedrali. Ako to sve imamo pred očima, razumljivo nam je zašto su dokumenti s kojima ćemo se u ovoj radnji sresti pisani gotovo samo latinski, a kasnije i mletački.

Bilježnicima, koji su u pravilu bili stranci, nije bilo uvijek lako točno zabilježiti nazive, bilo kad se radilo o onim naslijeđenim, a toliko izmijenjenim da ih nisu ni razumjeli, bilo kad se radilo o hrvatskom nazivlju kojemu značenja nisu mogli razumjeti. Nadalje, ako je jedan bilježnik i točno zapisao, slijedeći prepisivači su mogli i nehotice nešto mijenjati. Posebnu teškoću mogli su bilježnicima zadavati i razni utjecaji kultura i pisama kojima su se i u samom Splitu rano susretali. Zbog toga su mnogi nazivi u nekim dokumentima posve izopačeni. Tome je pridonio i latinski grafijski sustav u rukama nevjštih bilježnika i prepisivača. Često nisu ni znali a ni mogli sve hrvatske glasove pretočiti u latinsku abecedu. Spomenimo da je u splitskoj crkvi uz latinski i latinicu bio prisutan i staroslavenski s glagoljicom, a da su se Hrvati služili i ćirilicom, i to u samom Splitu, što potvrđuje poznata Povaljska listina iz 1184. godine koju je splitski kanonik Ivan 1250. godine napisao hrvatskim jezikom, a ćirilskim pismom na temelju originalnog predloška (Metr. Kaptol, 81).¹ U susjednim Poljicima održana je bosančica, varijanta ćirilice, do naših dana.

I u ovim latinskim i romanskim dokumentima, pisanim latinskom grafijom, hrvatski toponimi nalaze svoje mjesto, pa su uz naslijeđene, naši toponimi već rano u upotrebi u Splitu, da bi tijekom vremena bili sve brojniji, a kao takvi su odraz živog jezika kojim se govorilo i u samom Splitu, i to u gradu i predgrađima, u kućama, na trgovima i ulicama, a posebno u Splitskom polju koje su obrađivali isključivo naši ljudi. Hrvatski nazivi kao obilježja predjela i lokaliteta ulaze pomalo ali stalno i sigurno u sve isprave. Hrvatsko splitsko nazivlje dolazi u dijalektalnoj jezičnoj formi, u splitskoj čakavštini onog vremena kad je nastalo, a kad se radi o naslijeđenom nazivlju, i ovo dobiva s vremenom naše jezično čakavsko obilježje. Mnogi toponimi nisu isključivo i tipično splitski, već po odabiranju položaja koji naziv opisuje nalaze se i na širem čakavskom obalnom području. Tako Split, često administrativno odijeljen od šireg područja, u nazivlju nije izolirano područje i u tom pogledu pripadao je trajno široj hrvatskoj i slavenskoj toponomastičkoj zajednici.

U našim istraživanjima splitskih toponima kroz čitavo tisućljeće navest ćemo neka dostupna izabrana vrela srednjeg vijeka, novog vijeka, zatim

posebno sakralnu topografiju kroz čitav milenij i katastar Splita u XIX st. Izvori za splitske toponime su obilni, gotovo nepresušni, pa i rad na cjelovitom popisu mora nužno ostati nepotpun. Nemoguće je pregledati svaku ispravu. svaki tekst i svaki nacrt, u vezi s toponimima Splita, kako ono razasuto po mnogim arhivima, tako i sve ono što je tiskano i objavljeno u vezi s tim. Zbog opsežnosti predmeta i ovaj pokušaj sakupljanja splitskih toponima sigurno će ostaviti prazna mjesta za dopune, kao i moguće ispravke.

2. Zemljišni posjedi u srednjovjekovnom Splitu

U srednjem vijeku je zemljišni posjed bio temelj i glavno vrelo ekonomske moći vladajućih struktura, crkve i pojedinaca. Ne može se spomenuti neka stara opatija, samostan, biskupija ili kaptol, a da se ne spomenu i njihovi zemljišni posjedi (terrae, territoria, bona, iura, beneficia, ...) s kojih su pobirali razne vrste prihoda.

U vezi s posjedima sačuvani su nam brojni dokumenti o darivanju, ustupanju, zavještanju, kupnji, prodaji, ostavštinama (oporuke), diobama, pogodbama, ugovorima... bilo zemalja ili drugih dobara. Imovina je bila brižno popisivana u registrima, kartularima, katasticima, montanejima ili indeksima.

U arhivu splitskog kaptola i nadbiskupije, manje i u drugim arhivima, sačuvana je obilna dokumentacija o zemljišnim posjedima po Splitu, bližoj i daljoj okolici s topografskim podacima. U nastavku ćemo donijeti kronološkim redom izbor iz onih dokumenata u kojima su zabilježene pojave pojedinih splitskih toponima, zatim one u kojima je popisani veći broj toponima. Napominjemo da sama najranija pojava pojedinog toponima u ovoj radnji ne znači i vrijeme njegovog prvog spomena ili vrijeme njegovog prvog spomena ili vrijeme njegovog nastanka.

Iznimno ćemo započeti naša traganja za splitskim toponimima kroz povijest dokumentom iz dalekog X st. u kojem se spominje samo jedan toponim, ali budući da je hrvatskom jeziku i ovako se rano javlja, donosimo ga s posebnim zadovoljstvom i ističemo da je sačuvan u sličnom obliku do naših dana.

a) Darovnica kralja Krešimira g. 950.

U kaptolskom arhivu u Splitu, fasc. 668. br. 10, čuva se isprava u vezi s reambulacijom dobara splitske crkve iz 1397. g.

Kralj Krešimir (II) g. 950. poklanja devetorici zaslužnih i vjernih Hrvata otoka Vranjic (Durana) i neke zemljišne posjede i Solinu i među ovima jedno u Splitu kod poznatog Dioklecijanova akvedukta u predjelu Mostina kod Solina:

Et alia terra iuxta Suqui mostoh

tj. »I druga zemlja blizu Suhog mosta«.

Hrvati, došavši u ove strane, mogli su od Romana za ovaj predio naslijediti samo naziv »aquaeductus«, ali mu oni daju svoj naziv Suhi most, i to je pojava prvog hrvatskog toponima u dalekom X stoljeću. U kasnijim dokumentima nalazimo ga u latinskom prijevodu »ad pontem siccum« ili u talijanskom »ponte secco« i sl. Da mu je izvorno naš naziv potvrđuje i podatak iz 1397.

godine *ad pontem Siccum qui vulgo dicitur Suchimost* — »kod suhog mosta, koji se pučki (tj. javno i svuda) naziva Suchimost« (Illyr. sacr. III 339) — Toponim živ još i danas.

Napominjemo da ova isprava, inače, obiluje hrvatskim nazivljem za područje Solina.

Literatura:

J. Stipišić i M. Šamšalović, *Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slovenije I*, Zagreb 1967, br. 28, str. 39.

b) *Oporuka splitskog priora Petra VIII/IX ili XI st.*

U arhivu biskupskog sjemeništa u Splitu fasc. XVI (Benefizio di S. Gio. in Fonte) čuva se prijepis naslovne oporuke iz godine 1711. O oporuci su pisali i donijeli tekst M. Horvat, J. Stipišić i C. D. I br. 170. Horvat oporuku datira »od polovice VIII do početka IX stoljeća« i po njemu je ovo »najstarija privatna isprava iz dalmatinskih gradova«. Po Stipišiću isprava pripada kraju XI st.

Nas ovdje zanimaju toponimi zemljišnih posjeda u Splitu koje prior Petar oporučno ostavlja ženi i djeci, kao i legat u korist crkve sv. Ivana de Fonte, danas Krstionica.

U tekstu se opisuju zemlje, i to vinogradi (vinea) i pašnjaci (pastina), sa svojim topografskim nazivima. U nastavku donosimo kurzivom toponime iz teksta kod Horvata i ispod njega alternativni naziv kod Stipišića s oznakom (CD) i današnji naziv i po potrebi prijevod:

<i>vinea de Calbarola</i>	Lora (Postanak St, 27)
<i>de Calbariola (CD)</i>	
<i>pastina in Barbarana</i>	Barboran (Postanak St, 25)
<i>vinea a Domanora</i>	
<i>a Dommanora (CD)</i>	
<i>pastina in Palidiulo de Fundi</i>	
<i>in Paudiuolo</i>	
<i>terram . . . a Maruliano</i>	Marjan (Povijest St I, 530)
<i>a Murciliano (CD)</i>	
<i>in Palude</i>	Poljud
<i>ad Petram</i>	Kod Kamena
<i>in Valentino</i>	

Kod Horvata se tekst nastavlja, za koji Stipišić tvrdi da ne pripada tekstu oporuke, već tekstu nekog drugog kartulara koji su kasniji prepisivači iz neznanja povezali s oporukom. U ovom, nazovimo, dodatku nalaze se slijedeći toponimi:

<i>terram ad Calamentum</i>	kod Trstenika
<i>sub pede Montis</i>	pod Brdom (Marjan) kome je od južne strane put koji vodi u Špinut

in Spinuto
in eodem Monte

ad Scalle

ante Ripam

u Špinut
isto Brdo (Marjan) ovdje se bez sum-
nje govori o Marjanu, nadalje je
javni put koji vodi
na Skalice
od strane zapada
pred obalom (Poljudske luke)

Iz ovog dokumenta možemo vidjeti raspored kultura u ono vrijeme po predjelima jer ističe vinograde i pašnjake, a terra je sigurno obradiva zemlja, možda oranica, a ona u Trsteniku i povrtnjak zato što tu ima žive vode.

Za kulturnu povijest onog vremena treba spomenuti i zemljišne mjere koje oporuka navodi. U prvom dijelu teksta kao zemljišne mjere su:

fassae, očito mjere rimskog porijekla i opisno
»sva zemlja uokolo dokle se čuje pijevca pijev, dok
pjeva« — *omnis terra, quae circa eam est in quantum
gallus potest audiri, dum canit.*

U drugom dijelu teksta navodi se kao zemljišna mjera poznato vreteno danas vrit, mjera slavenskog porijekla.

Literatura:

- Dr M. Horvat, Oporuka splitskog priora Petra, JAZU 283, Zagreb 1951.
J. Stipišić i M. Šamšalović, Diplomatički zbornik I, Zagreb 1967, br. 28.

c) Oporuka splitskog nadbiskupa Pavla g. 1020.

Ovom oporukom splitski nadbiskup Pavao ostavlja prioru Prestanciju crkvu sv. Marije de Paludo (od Poljuda). Sačuvan je talijanski prijevod u kodeksu XVII st.

»Scritture del monastero di S. Stefano di Spalato«,

Biblioteca Marciana, Venezia. Ovaj dokumenat navodimo jer nam se u njemu prvi put javljaju nazivi predjela Lovreta, Poišana i Bola, a neke ćemo nazive prvi i zadnji put susresti ovdje.

Donosimo u hrvatskom prijevodu izvode iz teksta, a koji se odnose na splitske toponime, nazive ćemo ostaviti kao u dokumentu, a u zgradama današnji naziv ili prijevod položaja:

»...ostavljam crkvu koju sam podigao na čast sv. Marije *de Paludo* (o' Poljuda) i čitav voćnjak sa svim jabukama i još jedan drugi komad zemlje

dal Paludo (Poljud) i zemlja

del monticello (brežuljak) i zemlja

da Laureto (Lovret) i zemlja

da Panisano (Poišan) i zemlja

dal Bello (Bol) i zemlja sv. Marije

de Mesabra et da Calbarola et dala Torezza et dall'

Adrina (od kojih je samo Calbarola možda današnja Lora, a susreli smo je u ranijem dokumentu).

»monticello« ovdje može se odnositi na Marjan ili na susjedni brežuljak Glavičine;

»dal Bello« trebalo je da bude »dal Ballo«, prepisivaču ili prevoditelju je bilo razumljivije Bello.

Upada u oči u ovoj ooprući i podatak o voćnjaku s jabukama — *tutto horto con tutti i pomi* — u tadanjem vrtu sv. Marije, koji odgovara današnjem vrtu samostana Gospe od Poljuda.

Literatura:

J. Stipišić i M. Šamšalović, *Diplomatički zbornik I*, Zagreb 1967, br. 41, str. 58.

d) Popis nekih splitskih zemalja samostana sv. Petra u Selu g. 1090.

Ugledni i bogati splitski vlastelin Petar, sin Črnoga ili Gumaja, sagradio je u Selu (danas Jesenice — Sumpetar na dvadesetom kilometru od Splita prema Omišu) crkvu sv. Petra. Uz crkvu je podigao samostan benediktinaca, uredio naselje za težake i kupio veliki broj zemljišnih čestica u Poljicima, Splitu, okolici Splita i Braču.

Sve je to popisano u opsežnoj darovnici na latinskom jeziku pod naslovom: *Iura sancti Petri de Gomai*, opisan je početak zadužbine, posvete crkve i nosi na čelu 1080. godinu. Ovaj rukopis arhiva splitskog kaptola poznat je i pod nazivom Supetarski kartular, danas je izložen u Riznici splitske katedrale. Supetarski kartular su iskoristili mnogi povjesničari i objavili mu tekst. Najopsežniju monografiju o ovom dokumentu objavili su V. Novak i P. Skok u izdanju JAZU, prvi ga je obradio s povijesne, a drugi s lingvističke strane, a na kraju ovog izdanja donesene su reprodukcije Supetarskog kartulara. S obzirom na vrijeme kad je kartular nastao, imena i toponime koje je zabilježio dragocjeno je vrelo za proučavanje hrvatske povijesti i posebno našeg jezika.

U slobodnom prijevodu skraćeni tekst početka Supetarskog kartulara glasi:

»U ime Kristovo... godine 1080. ...za vrijeme splitskog nadbiskupa Lovre..., hrvatskog kralja Zvonimira i (splitskog) priora Valice... Ja Petar Črni...«

Ime našeg kitora Petra Črnoga, priora Valice uz mnoge druge Splitske Hrvate, svjedoke u ovom kartularu, koji nose narodna imena, nepobitan su dokaz o prisutnosti Hrvata u XI stoljeću u Splitu.

Mi ćemo se ovdje ograničiti samo na onaj dio teksta kartulara koji se odnosi na toponime Splita, a nalaze se u originalnom dokumentu p. 17. od 4. do 13. retka. Napominjemo da ovaj dio koji se odnosi na Split *Diplomatički zbornik* datira poslije 1090. godine (C. D. I br. 155, str. 194).

Donosimo u hrvatskom prijevodu izvode iz kartulara u kojem se navode splitski toponimi, same nazive ćemo donijeti kao u dokumentu, a u zagradi današnji naziv ili prijevod položaja:

»... Pavao i Petar ... braća našeg opata dadoše zemlje za spas svoje duše. Najprije ...

a Zunano (u Žnjanu) vinograd i drugi

in Calamito (u Trsteniku) iznad vinograda Petrače i vinograd

a sancto Ysydoro (kod sv. Ižidora,, Sučidar), i vinograd

a Ballo (na Bolu), i

a sancto Casiano (kod sv. Kasijana, Sukoišan) vinograd, koji sam nabavio od Susaca ... i

a sancto Casiano (kod sv. Kasijana) oranica

in Spalazulo (u Špalacijunima) dva komada zemlje,

a Spinunti (u Špinutu) jednu oranicu i pola kuće

in Spalato (u Splitu) ... «

S nazivom Splita ovdje je spomenuto osam toponima sačuvanih u nazivlju do danas.

Većina navedenih zemljišta su bila pod vinogradima, a na spomenutim položajima vinogradi su se održali gotovo do naših dana.

Supetarski kartular je bogat nazivljem i za šire područje okolice Splita, od kojih ćemo spomenuti samo one koji su na samoj granici splitskog poluotoka:

in Masaro (Mosor)

a Salona (Solin)

in Sirnouiza (Žrnovnica)

in Peruno (Perun)

in Uranna a Cillaua Ninna

(Vranjic i Kilava Njiva danas Gnjile)

Spomenimo da je Calamitum u samom kartularu imao svoj alternativni naziv u Jesenicama in Tristenico (Usporedi »sclauonice dicitur Tirstenic, latine vero Calamet«, C. D. II, str. 56).

U vezi s navodima V. Novaka i P. Skoka u Supetarskom kartularu, a koji se odnose na splitske toponime, istaknuli bismo:

— da a Ballo nije nepoznat toponim, ni Bačvice,

— da Susazo nije Sušac, nego ime (Supetar. kart. 75),

— da zemlje sv. Stjepana nisu današnji Sustipan (Supetar. kart. 126),

— da Serrecla nije Marjan (Supetar. kart. 286), nego Stubice u Jesenicama.

O ostalim primjedbama u vezi s ubiciranjem položaja u drugom dijelu ove radnje.

Iz ovog pregleda toponima u Supetarskom kartularu, a koji se odnose na Split, vidimo neprekinutu i nepromijenjenu vezu današnjih naziva i onih zabilježenih u dalekom XI stoljeću. Navedene naslijeđene nazive s vremenom su Splicići toliko prilagodili svojim jezičnim fonetskim zakonima da su brzo dobili hrvatsko jezično obilježje, kako ćemo vidjeti u slijedećim dokumentima,

a orijentiri »kod sv. Ižidora« i »kod sv. Kasijana« sigurno su već tada imali naše jezično određenje koje nije bilo teško prevesti na latinski jezik.

Literatura:

V. Novak i P. Skok, Supetarski kartular, JAZU br. 43, Zagreb 1952.

L. Katić, Jura Sti Petri Gomai, SHP s. III 4, 1955.

J. Stipišić i M. Šamšalović, Diplomatički zbornik I, br. 155, str. 194, Zagreb 1967.

I. Ostojić, Benediktinci u Hrvatskoj sv. II, Split 1964, str. 338.

e) *Zemlje samostana sv. Benedikta u Splitu poslije 1119. g.*

Opatija sv. Benedikta utemeljena je 1060/61. g. pomoću i nastojanjem splitskog nadbiskupa Lovre. U to doba bila je jedini ženski samostan u gradu. Nalazio se uz sjeverni perimetralni zid Dioklecijanove palače između sjeverozapadne kule i Zlatnih vratiju. Kao gradska zadužbina uživao je mnoge povlastice. Opatiju su raspršile francuske vlasti 1806, redovnice su prešle u samostan sv. Marije de Taurelo na Obrovu, a kasnije su sve splitske benediktinke otišle u samostan sv. Marije u Zadar i sa sobom ponijele i arhiv. Inventar samostanskih knjiga iz doba hrvatskih narodnih vladara i popis zemalja danas je pohranjen u Drž. arhivu u Zagrebu, Doc. X. Ostaci samostana su danas kapela sv. Arnira i zvonik. (Bened. u H. II, 354).

Jedan od popisa zemalja ovog samostana počinje riječima: *Hec est territorium monasterii sancti Benedicti*, odatle mu uobičajeni naziv i skraćeno TSB. V. Novak u svojoj raspravi »Analiza razvoda zemalja manastira sv. Benedikta u Splitu« donio je potpuni tekst TSB kojim ćemo se ovdje služiti.

Predjeli koji se navode u TSB i topografski red odnose se na Splitski poluotok. Popisivač zemalja TSB popisuje redom zemlje od grada do Sustipana, zatim po južnim strana Marjana, preko Sedla sa sjeverne strane Marjana, odavle po Špinutu, Lovretu, Sukoišanu do Kmana, prelazi u predjele uz sjevernu luku Pijate, Supaval i Poljud, da bi zaključio popis u predjelima Solina.

U društvu s prepisivačem i praćenje predjela iz TSB »in situ« otkriva nam da je stanje položaja još uvijek moguće predočiti kao što je bilo u dalekom XII stoljeću:

Upoznaje nas najprije sa zemljištem koji je s desne strane puta koji vodi *a Funtanella . . . ad sanctum Stephanum*

(od vrela do sv. Stipana), nesumnjivo smo na donedavnoj Sustipanskoj ulici od poznatog »sumpornog vrila« iz Tomića stina — Piškere — do samog Sustipana, danas Dražanac.

Odavle nas vodi prema Sustipanskoj uvali, danas Zvončacu

ex parte pelagi valle sancti Stephani

(sa strane mora doline Sv. Stipana).

Dvije zemlje su na Marjanu kod crkve sv. Duje

in Murnano . . . iuxta ecclesiam sancti Domnii

(na Marjanu . . . kod crkve sv. Duje), kasnije predio Dujmovica, danas vila Dalmacija.

Slijedeća zemlja je nad putom

iuxta ecclesia sancti Petri

(kod crkve sv. Petra), kasnije zvan sv. Petar Merjanski i u dokumentima »de magnis lapidibus« (v. sakralna topografija) tj. od velikih stijena — stinurina,

odatle danas naziv Sturine.
Odmah mlao dalje je zemlja
a Castilna . . . supra mare

(na Kaštilcu . . . nad morem), naziv se odnosi na nekadašnji Kaštilac na današnjoj Bambinoj glavici, kasnije je prevladao naziv Kašjun (castellum).
Naziv Kaštilac je kasnije dobio današnji Kaštelet.

Odavde idemo prema današnjem Sedlu i opisuje:

Est terra in Murnano supra calle suptus monte

(zemlja na Marjanu nad putom pod brdom)

i nastavlja: također zemlja

iuxta ipsa terra supra via suptus

(blizu iste zemlje nad ulicom ispod).

Ovdje je očito govor o položaju Callis stricta, kako ćemo vidjeti kasnije, a podudara se sa zapadnim dijelom položaja Pod Kosom.

Prelazimo s prepisivačem na sjevernu stranu Marjana preko današnjeg Sedla i navodi zemlje:

Est terra Balechia iuxta terra Pachiare; Et alia terra ibidem a Balechia . . .

(Zemlja Balača kod zemlje Pačar (?) i opet zemlja u Balači) i nastavlja da su obje ispod staroga puta. Ovdje se radi o dragama na sjevernim obroncima Marjana, Mala i Vela Balača su bile pašnjaci još u XIX stoljeću, naziv sačuvan do danas.

Od marjanskih draga u istok u predjelu Špinuta popisivač nabraja pet čestica zemlje:

in loco . . . Spinunti . . . supra mare

(na predjelu Špinut . . . nad morem)

suptus ecclesia Sancte Marie et inter ipsa est via

(pod crkvom S. Marije — o' Špinuta — i između iste je put)

suptus ecclesia . . . suptus via antiqua

(pod crkvom . . . pod starim putom)

prope ecclesiam sancti Nicolai

(blizu crkve sv. Nikole), ovdje se radi o bližoj crkvi sv. Nikole danas bez traga, poznate pod nazivom de Tulovica koji je naziv sačuvan do danas.

Sada prelazimo sa popisivačem u istok na zemlju.

. . . in loco qui Cri (. . .) ce uocitatur — nedostaju dva slova (u predjelu koji se naziva Kr(iž)ice?) naziv koji često do danas susrećemo na križanjima dvaju predjela.

Prešavši na istok došli smo u predjel Lovreta u kojem popisivač nabraja sedam čestica zemlje

. . . in Laureto . . . una petiola . . . septima petia terre.

(na Lovretu je jedna . . . do sedma čestica zemlje . . .)

sve do puta koji vodi

ad puteum Sancti Cassiani

(do bunara Sv. Kasijana) . . . nadalje zemlja je

iuxta ecclesia sancti Cassiani

(kod crkve sv. Kasijana, danas Sukoišan) i još jedna

. . . terra supra via que tendit ad Salonam

(zemlja nad putem koji vodi u Solin) s lijeve strane.

I zemlja

suptus secunda grippa de Lagaronum

(pod drugim grebenom Lagarona — Glavičina?)

sa strane zapada, i s tri strane okružena putovima.

Nadalje još je jedna velika zemlja u Lagaronu nad putom koji vodi k bunaru od istoka ... i put od sjevera.

Prešavši malo istočnije dolazimo

ad caput de Cumano... supra magna via que tendit ad Salonam

(na Kmanu ... nad Velim putom koji vodi u Solin)

vidimo da je stari put Solina bio i onda označenica a

danas predio nazvan Veli put.

via que tendit ad Pilatam

(na put koji vodi u Pijate). Odavle nas vodi na zemlju

in capite Panuli

(na glavu Panula) nad velim putom koji vodi u Solin.

Glava Panula po položaju odgovara današnjoj Keferovoj glavici (Kefer nadimak za Zlodre).

Est valle in loco qui Pilato vocitatur

(Dolina je na položaju koji se nazivlje Pijat) od zapada, pod putom koji vodi prema Glavičinama.

ad sanctum Thomam

velika zemlja je (kod sv. Tome) sa strane sjevera nad morem.

I od crkve sv. Tome sa strane istoka

iuxta terra Sancte Trinitatis

(kod zemlje sv. Trojstva ili Sutrojice)

Zatim opisuje nekoliko zemalja uz more ... i zemlja

ad Lagaronum supra uia, que tendit ad Sanctum Paulum

(u Lagaronu nad putom koji vodi k sv. Pavlu), i to

ex parte orientis inter duas grippas

(od istoka između dva grebena — glavice)

Ovdje gripa dolazi kao apelativ u značenju hrid, greben, glavica. Radi se o predjelu Glavičine koje su još početkom ovog stoljeća imale dvije istaknute glavice što se lijepo vidi na starim gravirama Splita (Camutio 1570. g.).

Konačno nas popisivač upozna je sa zemljama između Poljuda i Glavičina: *terra in Muchia de Mirculano, od istoka*

via que tendit ad Muchia

terra supra Paludo suptus via que tendit ad Mirculano

ex parte occidentis suptus grippa

... in loco qui Cruce uocitatur supra via que tendit ad Mirculano

(zemlja je u Muchia-i od Mirculana, od istoka put vodi u Muchia-u. Zemlja nad Poljudom pod putom koji vodi u Mirculano, sa strane zapada pod grebenom — glavicom. Zemlja je na mjestu koji se naziva Križ(ice) nad putom koji vodi u Mirculano). Opis upućuje da se iz Splita bivšim kaštelanskim putem preko Križica i Muchia-e dolazilo u Mirculano, danas položaj Luka.

Radi поблиže oznake popisivač kao međašnike navodi jednom zemlju crkve sv. Petra, drugi put sv. Lovre, radi se o beneficijama spomenutih crkava, a ne crkvama kako navodi V. Novak.

Na kraju popisivač završava tekst isprave TSB podacima o zemljama daleko na istoku.

Est terra in Conscaco in Doltio. Ovo su zemlje u predjelu Solina koje je već ranije pop Črnota darovao samostanu sv. Benedikta (C. D. II br. 44), a L. Katić je dokazao da se radi o predjelima Kosica ili Mala kosa i Dolac (Darovnice, 40—51 i Reambulacija, 143).

Iako ćemo u drugom dijelu ove radnje donijeti ubikaciju predjela Splita, morali smo u društvu s popisivačem TSB učiniti ovaj izlet po Splitskom poluotoku zbog naravi teksta. Vjerujemo da trud nije bio uzaludan jer smo dočarali kako su izgledali ovi predjeli kad su popisivači njima prolazili. Upoznali smo sliku jednog dijela starog Splita iz XII stoljeća, čuli za poznate i nepoznate nazive, kako nastaju, nestaju i kako se mijenjaju, kako od apelativa i orijentira ovdje ili drugdje postaju toponimi.

Literatura:

V. Novak, Analiza razvoja zemalja manastira sv. Benedikta u Splitu, VAHD XLVII, 1924—25.

L. Katić, Još o darovnicama Zvonimira i Stjepana II koludricama sv. Benedikta u Splitu VAHD XLIX, 1928.

I. Ostojić, Benediktinci u Hrvatskoj sv. II, Split 1964 str. 354.

f) *Kaptolski kartular XII/XIII stoljeće*

Uz knjigu oporuka splitskog metropolitanskog kaptola »Ex libris testamentorum Capituli Spalatensis« sačuvan je popis darovština splitskom kaptolu iz XII i XIII stoljeća. U ovaj su kaptolski kartular u starom latinskom prijepisu upisivane zemlje iz originalnih dokumenata. Glavni sadržaj su antroponimi i toponimi. Pučanstvo Splita je po imenima i prezimenima hrvatsko što se vidi iz korijena i oblika imena navedenih građana. Toponimi su još pretežno romanski, a rijetki naši nazivi govore o nesumnjivom prodoru naših ljudi u još tada službeno romanski grad.

L. Katić dokazuje da je prvi dio kartulara nastao poslije 1167. godine i donosi potpuni tekst kartulara (Oporuke, 101).

U nastavku donosimo popis naziva lokaliteta odgovarajućih kaptolskih zemalja. Neki se toponimi ponavljaju u više oblika i radi usporedbe donosimo ih zajedno.

U popisu na prvom mjestu donosimo naziv kao u kartularu, zatim današnji naziv ili prijevod opisanih položaja.

in Bade

in Table

ad sanctum Cassianum

puteus sancti Cassiani

in Balle

in Paludo, Palude

in Cazzanaro, Cuzzunaro,

Cazzonar

prope sanctum Nicolaum de

Serra

in Murnano

in Pansano

Zrnovnica

Table

kod s. Kasijana, Sukoišan

bunar s. Kasijana

Bol

Poljud

Kocunar

Sv. Nikola na kosi

(Marjanskoj)

Marjan

Poišan

in Pansano super ecclesiam
S. Marie

Cripta sub sancta Andrea
in Barde
in Lagarono, Lagorone
puteus Lagaronis
in Valentino
in Spinunto, Spinuto
super Calametum
super caput de Cumanu
ad caput Cumani
in Dulle
prope sanctam Trinitatem
in Lauretum, super Lauretum
in Ferule, in Ferulis
in Mercilano
in Visoca
in Valle
in Chitosech, Chisotegh
iuxta Sanctum Joannem de Fontibus
in Bsoldolic, in Bsondolizz
iuxta sanctum Domnium
in Zuzzulo
in Postrumo
ad Centum Grave
in Fenstre
ad Portam Novam
in Grippe
in Smocovich
in Laculi
in Panulo
in Prasico
ad Sanctum Ceciliam
ad callem strictam
in Bade ad Sanctum Laurentium
in Bade sub lapide

Poišan nad crkvom Sv. M.

kripta pod sv. Andrijom
Brda
Logoron, Glavičine
bunar Logorona

Špinut
Trstenik
vrh Kmana
Kman
Duje
kod sv. Trojstva, Sutrojica
Lovret
Firule

Visoka
Dolac? Doci ili Doca?
Kitožer
kraj Krstionice sv. Ivana
Vrzov dolac
kraj sv. Duje
Kukul

Nova vrata, Srebrna vrata
Gripe
Smokovik
Lokve

kod sv. Cecilije
tijesna staza (pod Kosom)
kod sv. Lovre, Stobreč
Žrnovnica pod Kame?

U ovom kartularu susrećemo se prvi put s više hrvatskih toponima i većinom se odnose na orografske oblike Visoka, Brda, Vrzov dolac (od Brus, o čemu u drugom dijelu), zanimljiv je fitonim Smokovik. Orijentiri u vezi sa sakralnim objektima, kako smo već rekli, sigurno su imali hrvatsko jezično određenje.

Opazamo da se i ovdje javljaju neki toponimi koje smo susreli u ranijim dokumentima.

Literatura:

L. Katić, Iz knjige oporuka splitskog kaptola, starine, JAZU 49, 1959, str. 100.
I. Ostojić, Metropolitanski kaptol u Splitu, Zagreb 1975, str. 41.

g) O nekim zemljama u Splitu i bližoj okolici g. 1255.

U arhivu splitskog kaptola nalazi se prijepis trinaest isprava o zemljama ispod Sutikve. Ovi dokumenti su čuvani među prijepisima pod naslovom »De quibusdam terris subtus sanctam Teclam da Clissio documenta tredecim«. Potpuni tekst ovog dokumenta je donio L. Katić u SHP III ser. sv. 4.

U IV ispravi radi se o diobi nasljedstva zemljišta u raznim predjelima Splitskog polja i najbliže okolice između djece pok. Dese Kukule. Ispravu je pisao bilježnik Amicus. Iz ove isprave donosimo podatke koji se odnose na toponime sa odgovarajućim prijevodom u zagradi:

»godine 1255. ... za kralja Bele, splitskog nadbiskupa Rudera, ... bana Stjepana ...

Mihovil i Margarita njegova sestra, žena Ivana Vitalisa, oboje djeca pok. Dese Kukule dijele zemlje kako slijedi:

Mihovil prima u dio:

territorium quod est situm super Gripa de Lagarona —

(zemljište koje je položeno nad grebenom Lagarona).

terram in Valle —

(zemlju u Dolu, dolini),

ibidem in Valle super terram ecclesie sancti Luce —

(takoder zemlju u Dolu nad zemljom crkve sv. Luke),

et pastine de Jumano —

(i pašnjake u Žnjanu).

Margarita za svoj dio dobiva:

terram de Gripe —

(zemlju na Gripama),

terram de Valle —

(zemlju u Dolu),

terras de Arcuz —

(zemlje na **Lučcu**),

terram de Bade —

(zemlju u Žrnovnici),

terras subtus Santam Teclam —

(zemlje pod kukom sv. Tekle),

terras de Puncta Trambrich —

(zemlje kod rta Trambrića),

senocossam in Blata de Bade —

(sjenokosu u Blatu žrnovskom ili stobreškom),

et terram cum vitibus ad Mertevlach —

(i zemlju s vinogradom u Mertojaku).«

Ovdje vidimo da se gripa javlja kao apelativ u predjelu Lagarona, a na drugom mjestu kao toponim Gripe, u množini (Slav. i Rom II, 17, 57).

Za Vallis teško je sa sigurnošću odrediti na koju se dolinu, dol, dolac ... odnosi, više ih je u Splitu i okolici.

Pastine de Jumano, pašnjaci su ovdje u širem području Žnjana; Pazdigrad i Torine u Žnjanu upućuju po nazivu na ovčarstvo.

Punta Trambrich možda je što i Tarbuhovrat, o čemu u slijedećem dokumentu (Illyr. sacr. III, 343).

Ovdje Lučac dolazi samo u romanskom obliku iako je već tada imao svoj alternativni hrvatski naziv (Illyr. sacr. III, 344).

Apelativ Blato ovdje je toponim sačuvan do danas, a bilježnik u latinskom dokumentu koristi se hrvatskim apelativom sjenokosa!

Ovdje se prvi put susrećemo s fitonimom Mertevlach za predio Mrtojak koji je do danas došao u gotovo neizmijenjenom obliku.

Literatura:

L. Katić, Selo Kučine i 13 isprava o Sutikvi, SHP III sv. 4, 1955.

h) Reambulacija dobara nadbiskupske menze g. 1397.

Mnoge zemlje nadbiskupske menze ležale su izvan Splita, međaši nekih zemalja bili su maknuti, a neke zemlje menze bile su i otete. Da prikupi dobra menze splitski nadbiskup Andrija Gualdo poduzima 1397. g. reambulaciju dobara. Izvan Splita ju je obavio kninski biskup Ladislav, a njegov započeti rad u Splitu i Sućurcu nastavlja kninski kanonik Bartolomej s pomoćnicima. Obilazili su zemlje i međaše, saslušali kmetove i međašnike, predlagali stare međašne znakove — reambulando iuxta regni consuetudinem (reambulirajući prema običaju kraljevstva). Radili su po starim dokumentima, montanejima, registrima i reambulatorijumima (Reambulacija, 135—137).

Iako se po naslovu i namjeni reambulacije radi o posjedima menze dokumenat o reambulaciji sadrži podatke o međašnicima zemljišnih posjeda bilo drugih crkvenih ustanova bilo građana. Tako reambulacija spominje zemljišne posjede 54 građana po imenu većinom naših ljudi, 19 raznih beneficija i 18 samostana, te još neke. Što je od osobitog značenja za topografiju Splita XIV stoljeća navodi 32 puta podatke o javnim ili općinskim putovima u gotovo svim spominjanim predjelima.

Podaci u reambulaciji su takve naravi da se moramo prilagoditi dokumentu i s reambulatorima obilaziti Splitski poluotok od predjela do predjela koji nam odmah ubiciraju pojedine položaje, što je posebno važno za ubiciranje nestalih toponima, a ovi historijski podaci će nam pomoći u snalaženju u drugom dijelu ove radnje.

U našem daljem razmatranju držat ćemo se podataka o reambulaciji koje je donio D. Farlati u *Illyricum sacrum* III, str. 338—347. Sama reambulacija je podijeljena u dvadeset točaka, označenih rimskim brojevima, na sam Split se odnose prve 34 točke.

Da bismo mogli topografskim redom pratiti reambulatore po Splitu i Splitskom polju moramo točku XXXII obraditi odmah poslije točke III, jer je očito kod sređivanja bilježaka omaškom reambulatora ili prepisivača iz njihovih bilježaka ova točka došla pred sami kraj mjesto na početak reambulacije.

Reambulatori nas vode iz nadbiskupske kurije, koja je u Dioklecijanovoj palači, u istok po južnim položajima nekadašnjeg Splitskog polja do Smrdeća i odavle do Kamena i natrag sjevernim položajima uz položaje luka do Marjana:

I. Ovdje daju opis stare kurije koja je zapremala gotovo čitavu jugoistočnu četvrtinu Dioklecijanove palače. Od orijentira ovdje treba spomenuti *synagoga Sdorium vocatum i via qua itur ad macerias* (sinagoga zvana Sdorij)

i (put koji vodi gomilama). Maceriae — gomile su prema Katiću današnji Dosud (Reambulacija, 139).

II... *hortus extra civitatem cum puteo* (vrt izvan grada s bunarom) pod kapelom je sv. Ivana, od jugoistoka pod samim zidom nadbiskupske palače i grada, od kule prema jugu do obale mora, od jugoistoka mu je *via communis* (općinski put).

III... *ager magnus* (veliko polje) dalje je prema istoku, sa zapada mu je samostan i groblje braće propovjednika, dominikanaca, od sjevera vrt i djelomično zemlja samostana sv. Klare, od jugoistoka zemlja udove D. C. i F. K., od podneva *via publica* (javni put). Povodom proširivanja današnje crkve 1934. g. iskapanja su potvrdila postojanje ostataka starog samostana, crkve i groblja, pisac ovih redaka se toga sjeća (Reambulacija, 139).

Napomena: u svim točkama dalje navode se uvijek osobno međašnici, što nećemo posebno navoditi. Istaknut ćemo putove, bunare i međašnike vezane uz povijesne objekte.

XXXII. *In Arcuzo, ubi Slavice dicitur na luzaz* (na A. što se hrvatski kaže na Lučac) zemljište je kojem je od podneva crkva sv. Nikole de Arcuzo (o' Lušca). Ovdje je od zapada vrt nekog građanina.

IV i V. *In Pansano* (na Poišanu) uz zemljišta menze su kao međašnici zemlje povijesnih splitskih crkava sv. Marije *de Pansano* (o' Poišana) i s. Marije *de Moris vel de rivo* koja je bila na zapadu grada, kasnije nazvana i sv. Križa, porušena za gradnju gradskih zidina. Od podneva i od sjevera spomenutim zemljištima su javni putovi.

VI. *Ad Forule* (na Firulama) zemlja je kojoj je od sjevera javni put, a od podneva *est mare sub ejus ripa* (more je pod njezinom obalom), što upućuje na strmu obalu koju stari Splićani do danas nazivaju *brig* i mi ćemo se služiti ovim zemljopisnim terminom za strme obale za razliku od brijeg.

VII. *In Tarstenico* (u Trsteniku) velika je zemlja kojoj su od bure i od podneva javni putovi. Ovdje je međašnik zemlja povijesne crkve sv. Mihovila de Slano.

VIII. *Ad Smardechiaz* (u Smrdeću) zemlja, od istoka joj je javni put. Među međašnicima je i zemlja povijesne crkve sv. Petra *de Bade*. Katić ovdje navodi: »toponim Smrdeći potječe od bunara Smrdeća, a tako se zove voda, koja zaudara i nije pitka«, (Reambulacija, 141). U predjelu Smrdeća, do izgradnje Splita III, bio je stari bunar tzv. pučka gustirna, vode zdrave, pitke i nije zaudarala. O samom značenju toponima dao sam naslutiti ranije, a opširnije u drugom dijelu radnje.

IX. *Super Clapgi dol* (nad Škrapljim docem), zemljište, danas je ovdje predio Škrape. Ovaj se toponim godine 1280. piše Chrapidol (Reambulacija, 141). Zapadnije odavde u predjelu Gripa do danas je sačuvan pandan ovome toponimu Vrзов dolac od Brusov dol.

X. *Ad Slaculos sive ad Loque*. Ovdje reambulatori donose i latinski naziv Slaculi i hrvatski Lokve, derivaciju od lacus. I ovdje je kao međaš od jugoistoka javni put, a od sjevera zemlja povijesnog splitskog samostana sv. Marije *de Taurelo*.

Odavle prema istoku sve do današnjeg Lovrinca nema zemalja menze i reambulatori nas vode u predio neobičnog toponima u slijedećoj točki:

XI. *Ad petram tonatam I. V. Trischienoga Kamicha* (kod kamena — u koji grmi tj. Trišćenoga kamika), odatle današnji naziv Trišćenica, trijes → triska = grom. Ovdje se vidi da je »petra tonata« loš prijevod hrvatskog naziva, ne radi se o »grmećem kamenu« nego o kamenu gromovitom, u koji grom udara.

XII, XIII i XIV *In Banico*, trebalo je da glasi in Barnicho (u Brniku) velika je zemlja, zatim druga velika zemlja.

in qua est puteus, qui vocatur Barnich (na kojoj je bunar, koji se naziva Brnik). Ovdje ističem naziv bunar Brnik, koji je dao naziv samom predjelu. Međašnici su zemlje povijesne crkve sv. Ilije i sv. Duha i zemlje povijesnih samostana sv. Benedikta i sv. Stjepana. Ovdje se četiri puta spominju javni putovi: od podneva, od sjevera i od podneva još dva puta.

XV. *In Tarbuhovrat* (na Trbuhovu rtu), zemlja kojoj je od sjeveroistoka zemlja braće, *Fratrum*, ne navodi kojih i zemlja crkve sv. Marije *de Tarbuhovrat* (od Trbuhovog rta). Kako nas reambulatori u slijedećoj točki vode pod Kame', ovaj predio kojeg naziv nije sačuvan nalazio se između Brnika i Kamena.

XVI. i XVII. *Sub magna petra* (pod velikim kamenom) danas predio Pod Kame' kod sela Kamena nalazila se veća zemlja menze. I ovoj zemlji je od sjevera i od podneva javni put. U istom predjelu je i mala zemlja, *ter-rula*, kojoj je od podneva zemlja samostana sv. Benedikta, a od sjevera javni put. Kame' se 1227. godine zove »Magna petra«, a u darovštini popa Crnote god. 1144. »ad excelsum saxum« (visoka hrid) (Reambulacija, 142).

Od Kamena nas reambulator vodi na zapad, i to najprije:

XVIII. *In Guschier* (na Gušceru) zemlja je menze. Po bunaru, gustijerni, koji je i danas ovdje i po kojem je ovaj predio dobio naziv. Ovdje je u međašu zemlja samostana sv. Stjepana.

XIX. *Sub Chilla sunt terulae, sive ripele* (pod Kilom su zemljice ili lastvice), . . .

ab aquilone est dictus lapis Chilla

(od bure je kamen zvan Kila) . . .

Ab occidente continuatur cum terra Archiepiscopatus de Burborano

(Od zapada se nastavlja s nadbiskupskom zemljom na Brboranu) . . .

Slijed točno odgovara današnjem položaju predjela među kojima se kao orijentir do danas ističe kameni kuk Kila. Terrule sive ripele upućuju na male čestice obradive zemlje, koje su terasasto položene jedna poviše druge podržavane suhozidovima, koje stari Splićani nazivaju meje. (Usporedi teren u Mejama na Marjanu gdje je konfiguracija slična ovoj zbog dizanja terena.)

XX. *Item Barbarano* (isto tako u Brboranu) velika je zemlja. Od istoka joj je zemlja samostana sv. Stjepana, . . . od bure je javni put.

a meridie vera est lapidosum, quod Slavice dicitur Plochita

(a od podneva je kamenito zemljište, koje se hrvatski naziva plokita). Ovdje je naziv plokita apelativ za kamenito zemljište — ager lapidosus, kojega je mnogo bilo i ima po splitskom polju. Sačuvan je i toponim Plokite za predio kod Velog puta. Stari Splićani su donedavno plokatama ili pločatama nazivali pločnike; posebno popločane trgove po gradu.

Odavde nas reambulatori vode starim putom danas tzv. Grabovom ulicom prema Dujmovači, gdje je u doba hrvatskih vladara bila granica između Hrvatske i Dalmacije.

XXI, XXII i XXIII *Super aquam S. Domnii* (nad vodom sv. Duje) danas Dujmovača, jedno je zemljište i opet spominje po jedno u točkama XXII i XXIII. Kod prve zemlje je u međašu od istoka zemlja crkve sv. Martina *de Urannica* (od Vranjica) i od podneva javni put, a od sjevera je *Stinizza* (stinica), ovdje kao apelativ. Drugoj je zemlji od istoka javni put, od sjevera more. Trećoj zemlji je od sjevera zemlja crkve sv. Martina i more, a od podneva javni put i zemlja povijesne crkve sv. Petra *de Turre* (od Kule). Crkva se nalazila u sjeverozapadnoj kuli Dioklecijanove palače.

Reambulator Ladislav je zabilježio »super salinas S. Domnii« tj. nad solanama Sv. Duje koji su ovdje bile u pličinama zaljeva. Ladislav spominje Suhu most »ad pontem siccum« kojemu je s južne strane Stinica, a sa sjevera Consciza, današnja Kosica ili Mala kosa. Suhu most su današnje Mostine (Reambulacija, 143).

Odavle nas reambulatori vode dalje na zapad:

XXIV. i XXV. *In Dulie et ad agros Archiepiscopales ubi sclavice dicitur na Archibischuplie gnine* (U Dujama i kod nadbiskupskih oranica koje se hrvatski nazivlju na Nadbiskupske njive) zemljište je i zemljica nad putom koji vodi *ad Diglie* (u Duje). Ovdje nam Duje dolaze u dva oblika *Dulie* (greškom upisano Dulic) i *Diglie*. Ovdje su međašnici sa zapada javni put, od sjevera javni put do mora i zemlje samostana sv. Klare i povijesne crkve sv. Nikole *de pede montis* (na podnožju Marjana, sv. Mikula na Stagnji) i zemlja crkve sv. Duha. Od podneva spomenute zemljice je također javni put. Toponim Nadbiskupske njive je nestao.

XXVI. *In Pillato sunt multae terrae*

(u Pijatu su mnoge zemlje) kojima je od istoka i od sjevera more. Zatim nastavlja:

per longum a meridie sunt lapides, qui dicuntur Plochita, (po dužini od podneva je kamenje koje se naziva plokita) i to između rečenih zemalja i zemlje crkve sv. Martina *de Colonia* (Kolonija je dio grada zapadno Dioklecijanovoj palači) i crkve sv. Bazilija sve do javnog puta idući prema sjeveru do zemlje crkve sv. Marije *de Moris vel de rivo*. I ovdje su plokita apelativ a odnose se na jednu od kamenih greda samotvorca među navedenim zemljama. Predio Plokita ostaje čitav kilometar južnije odavle.

XXVII. *In Lagorono* (u Lagoronu) velika je zemlja, od istoka joj je javni put... *et in parte sub ripa* (i u predjelu pod brijegom) strminom je zemljica samostana sv. Klare. Ovdje ripa nije obala ni brig, obala nad morem, jer se pod brigom nalazi more, ovdje ripa je brijeg, strmina brežuljka Glavičine pod kojim se nalazi spomenuta zemljica samostana i ovo upućuje da je Lagoron identičan s Glavičinama. Za Katića Lagaronum je današnja Lora (Reambulacija, 144 i 145).

XXVIII. *Ad. S. Cassianum* (kod sv. Kasijana) danas Sukošan je zemlja kojoj je od istoka zemljica samostana sv. Marije *de Taurello*, od bure javni put.

XXIX. In *Paludo super salinas* (u Poljudu poviše solana) zemlja je kojoj je od istoka zemlja crkve sv. Teodora *in portu*... od bure zemlja samostana S. Nikole *de Lissa* (od Visa).

XXX. i XXXI. In Spinunta (u Špinutu) zemlja je... kojoj je od podneva zemlja crkva S. Nikole *Collegacii*, od zapada more. Na istom položaju je zemljica kojoj je od istoka zemlja samostana sv. Klare.

Točku XXXII smo obradili između točaka II i III. Katić predjel Lučca, prateći doslovno reambulatore, postavlja zapadnije Špinutu u predjel Tulovice u kojem su po njemu bile dvije crkve sv. Nikole: jedna *de Arcutio*, a druga *de Tulovizza* (Reambulacija, 145). O ovome ćemo čuti detaljnije u sakralnoj topografiji i drugom dijelu ove radnje.

Iz Špinuta nas reambulatori vode na Marjan:

XXXIII. i XXXIV. In *Murnano* (na Marjanu) zemlja je povrh vrta apotekara Petra..., a od zapada joj je zemlja sv. Benedikta. U istom predjelu malo južnije još jedna zemlja menze... od bure joj je javni put, a od podneva zemlja kaptola.

XXXV. točkom zaključuju dio Splita i odlaze u Poljica između rijeke Cetine i Žrnovnice.

Na kraju spomenimo podatak važan za kulturnu povijest Splita: u točki LXXX se govori s mjerama, i to za dužinu se uzimaju zadarske, a za obujam trogirске mjere. Kad je govor o površini *ubi ponuntur vreteni ponuntur ad mensuram Communis Spaleti* (vretenj ili vriti se uzimaju po mjeri općine Split).

Ovaj dio reambulacije dobara nadbiskupske menze koji se odnosi na Split daje nam sliku jednog dijela splitskog polja u XIV stoljeću. Ovdje smo vidjeli toponime kako nastaju, kako se mijenjaju i nestaju. Imena međašnika, koja u našem izlaganju nismo navodili, pokazuju kako je u Splitu sve manje romanskog elementa, a s prodorom naših ljudi u sam grad i »službeni« romanški toponimi odstupaju pred našim nazivljem koje je naš čovjek, težak i pastir »extra muros« izvan zidina, davno interpolirao u prazan prostor između naslijeđenog nazivlja. Treba istaknuti da je većina predjela sačuvala svoj naziv u gotovo nepromijenjenom obliku do danas.

Literatura:

D. Farlati, *Illyricum sacrum*, III, Venetiis 1765.

L. Katić, Reambulacija dobara splitskog nadbiskupa 1397. godine, SHP s III, sv. 5. Zagreb 1956.

i) *Splitski toponimi u spisima splitskih notara, početkom XV st.*

Latinske tekstove iz spisa splitskih bilježnika

— Bastardel Tome de Cingulo iz 1400. godine,

— Bastardel nepoznatog notara između 1389. i 1402. godine, i

— Registar Jakova de Penna iz 1411—1412. godine, koji se čuvaju u Historijskom arhivu u Zadru, objavio je V. Rismondo u izdanjima HAS br. 2, 8 i 9.

Svi navedeni notari su odreda stranci.

Treba istaknuti da je ovo kritično vrijeme povijesti Splita i Dalmacije, kad Ladislav Napuljski prodaje Veneciji pravo na Dalmaciju i vrijeme prije konačnog pada Splita pod Mletke. Sam Split vrvi našim ljudima, što pokazuju

imena osoba koja se pojavljuju u notarskim spisima kao stranke ili kao svjedoci u raznim ugovorima, popisima, priznanicama, oporukama, punomoćima, ... A to još jače potvrđuje sve češća pojava hrvatskih toponima u Splitu. Nadalje ondašnji bilježnički spisi o posjedima naših ljudi u Splitu pokazuju da su u privredi grada značili i mogli vršiti utjecaj i na samo gradsko vijeće. U bilješkama notara Tome iz Cingula spominje se obitelj Markulina Slovetića, vođe u prvom splitskom pučkom ustanku iz 1398. godine.

Iz spomenutih notarskih spisa počet ćemo s popisom koji su učinili oporučni izvršioци po smrti ser Petra Ivanova, s posebnim zaustavljanjem na popisu zemalja u splitskom polju koji je djelomično donesen topografskim redom:

... *fecerunt inuentarium de bonis dicti Petri*

(učinili su popis dobara rečenog Petra) Nekretnine u gradu:

... *domus posita in ciuitate veteri*

(kuća položena u starom gradu).

... *domum ... ad Macerias*

(kuća ... kod gomila).

Slijedi popis zemljišnih posjeda u splitskom polju:

... *terrenum in Mergnano cum domo murata*

(zemljište na Marjanu sa zidanom kućom).

... *terrenum in Spinunta*

(zemljište u Špinutu) i još jedno, u međašu vinogradi.

... *duas terras in Palude*

(dvije zemlje u Poljudu).

... *terrenum ad Sanctam Trinitatem*

(zemljište kod Sutroice) i ovdje su vinogradi.

... *terram I ad Lauretum*

(jedna zemlja u Lovretu).

... *I ortum Casamata*

(jedan vrt na Kazamati). Oдавde nas popisivači vode na istok prema Gripama:

... *terram in Smerdeche Stagne*

(zemlja na Smrdećoj stagnji) i ovdje još jedna manja.

... *terram ad Grippe*

(zemlja na Gripama).

... *terram I ad Luçaç*

(jedna zemlja na Lućcu), i još jedna manja.

... *terram I in Pansiano*

(jedna zemlja na Poišanu), i još jedan manji vinograd i još jedna.

... *terram I a Çol Dolaç*

(jedna zemlja na Vrzovu Docu?) gdje su vinogradi u međašu.

... *terram I ad Firulas*

(jedna zemlja na Firulama).

... *terram I ad Meteui gliach*

(jedna zemlja na Mirtojaku) gdje su u međašu vinogradi.

... *terram I ad Uisocho*

(jedna zemlja na Visokoj) i ovdje su vinogradi.

... *terram I ad Jame*

(jedna zemlja u Jamama) gdje su vinogradi.

... *terram I sub Visoko prope Smocouich inferius*
(Jedna zemlja pod Visokom blizu donjeg Smokovika).

... *terram I ad Petram Tonctam* ... treba tonatam
(jedna zemlja na Trišćenici).

... *terram I ad Rogaçe*

(jedna zemlja u Rogačima), gdje su vinogradi.

... *terram i ad Sestrice*

(zemlja u Sestrinicama).

... *terram I in Sirebugla*

(jedna zemlja u Sirobuji).

... *terram ad Perce Berdo*

(zemlja na Percem Brdu), gdje su vinogradi i još jedna zemlja.

... *terram ad Sanctum Ysidorum*

(zemlja kod sv. Izidora — na Sućidru), gdje su vinogradi.

... *terram I in Camena*

(jedna zemlja na Kamenu) gdje su vinogradi.

Odavle prelazimo preko rijeke Žrnovnice:

in Perun et Engrienaç ultra flumen Zernouice (na Perunu i Grljevcu preko rijeke Žrnovnice) i ovdje su zemlje s vinogradima i bez vinograda ser Nikole Krište Papalića.

... *in Bagniuac terram I... ad Smoglouaç plures terras*

(u Banjivcu jedna, a u Smoljevcu je mnogo zemalja) u konfinu Solina.

Ostale zemlje s njihovim nazivom donosimo abecednim redom, a od spomenutih u oporuci samo ponavljamo one koji su doneseni u drugačijoj grafiji:

<i>inter ambas portas</i>	među dvama vratima, zapadna vrata
<i>Barchaneum</i>	Brodarica
<i>ad Berdo</i>	Brdo
<i>ad Blato</i>	Blato
<i>ad Brus</i>	Brus
<i>in Burgo</i>	Varoš
<i>ad Camicam</i>	Kamik
<i>in Chitosegh</i>	Kitožer
<i>in ciuitate noua</i>	novi grad (zapadno od D. palače)
<i>in ciuitate veteri</i>	stari grad (u Diokl. palači)
<i>super Coçonarium</i>	Kocunar
<i>in Gisgnano</i>	Žnjan
<i>Humaç</i>	Humac
<i>ad Lapidem magnum</i>	Kame'
<i>in confinibus crkve sv. Lovre</i>	Konfini sv. Lovre
<i>ad Macerias in ciuitate veteri</i>	Gomile u starom gradu
<i>ad Macerijs iuxta sinagogam magnam</i>	gomile kod velike sinagoge
<i>in Mergnano nad crkvom sv. Ivana</i>	Marjan
<i>in montanea in burgo Spaleti</i>	na brdu u Varošu
<i>sub monte crkve sv. Nikole</i>	pod sv. Mikuom na Marjanu
<i>super montem</i>	nad Brdom

subtus Petram Magnam
Puteus putridus
Rogaci
subtus Schillam
Sirobolge, Serobolge
ad Smochouiche
post Visochu, Visoccam
subtus Visoccha
in Urañca, Vragñca
in Zignano
ad Dilatum
Bilay
de villa Chelche, de Cuca

Pod Kame'
Smrdljivi bunar
Rogači
pod Šila?
Sirobuja
Smokovik
za Visokom
pod Visokom
Vranjic
Žnjan
Dilat, kašt. polje splitsko
Bilaj u Podstrani
Kućine

Žnjan dolazi u dvije varijante.

Iz podataka i ovih notara doznajemo da je veći dio splitskog polja bio pod vinogradima.

Za ove bilježnike znamo da su stranci i ljudi romanske naobrazbe i sve prevedivo nazivlje doneseno je u njihovoj srednjovjekovnoj latinštini. Oni nepredvidivi hrvatski toponimi, u latinskom grafijskom sustavu, našli su svoje mjesto, ali prijedlozi uz njih dani su na latinskom.

Literatura:

V. Rismondo, Markulin Slovetić, HAS, sv. 2, Split 1960.

V. Rismondo, Registar splitskog notara Jakova de Penna, HAS sv. 8, Split 1974.

V. Rismondo, Iz knjiga splitskih srednjovjekovnih notara, HAS sv. 9, Split 1977.

V. Rismondo, Listajući knjige splitskih srednjovjekovnih notara, Radovi Pedagoške akademije sv. 2, Split, 1977.

Perislav Petrić

SPLIT TOPONYMS

Summary

Thanks to numerous written documents and old plans Split abounds in historic data referring to its toponyms. Since the Split toponyms had been only partly studied the object of the author is to list them in detail both the historic ones and those that the living tradition has preserved, trying as much as possible to reveal their meaning and origin and establish their location. This part of the work is supplied with a selection of documents which make it possible to trace the introduction of Roman toponyms into the Croatian language and the occurrence of Croatian toponyms from 10th to 15th century.